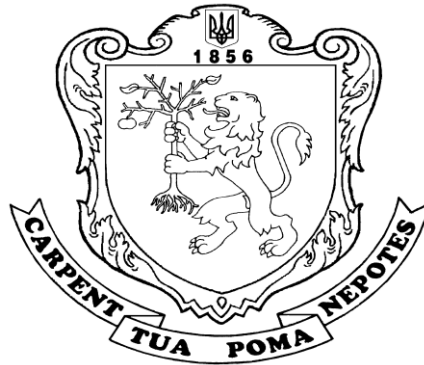

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет
агротехнологій та екології

Кафедра філософії

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТАМИ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 8.08010103 «ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА КАДАСТР» І
8.08010105 «ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ»

Львів 2016

Рекомендовано до друку
методичною радою ЛНАУ
Протокол № _ від _____.2016 р.

УКЛАДАЧ: к.і.н., доц. Н.Ф.Мисак

Відповідальний за випуск: к.філос.н., доц. Р.А.Наконечний

Рецензенти: д.філос.н., проф. Лисий В.П.,
к.філол.н., доц. О.В.Дерпак

Публікується за авторською редакцією

© Львівський національний аграрний
університет, 2015

СТРУКТУРА СЕМІНАРСЬКОГО КУРСУ

<i>Теми</i>	<i>Кількість годин</i>
Частина 1	2
Тема 1. Загальні основи педагогіки вищої школи.	
Тема 2. Система вищої освіти в Україні, тенденції та перспективи розвитку.	2
Тема 3. Дидактика вищої школи.	4
Тема 4. Сучасні технології у вищій освіті.	2
Тема 5. Основи національного виховання студентської молоді.	2
Тема 6. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу.	2
Всього	14

ВСТУП

Початок другого тисячоліття характеризується глобалізацією суспільного розвитку, зближенням націй, народів, держав, відбувається перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства, яке значною мірою базується на інтелектуальній власності, знаннях і обумовлюється рівнем наукового потенціалу країни. Відповідно в нових умовах зростає роль вищої освіти.

Розвиток України має визначатися у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури. Передбачається здійснити перехід до динамічної ступеневої підготовки фахівців, оволодіння ними сучасними інноваційними технологіями. Досягнення цієї мети потребує модернізації теоретико-методичних засад вищої освіти, підготовки нової джерельної бази науково-методичного забезпечення.

Стратегія розвитку сучасного українського суспільства в умовах соціально-економічних реформ об'єктивно потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки фахівців високої кваліфікації.

Це, в свою чергу, суттєво підвищує роль такої навчальної дисципліни, як “Педагогіка вищої школи”. Вона вивчає закони і закономірності управління педагогічним процесом у вищих навчальних закладах. Метою останніх є підготовка спеціалістів вищої кваліфікації, здатних після здобуття відповідної освіти включитися у виробничу діяльність, вирішувати виробничі або наукові завдання і відповідати за їх вирішення. Результативність такої системи вимірюється соціальною та професійною адаптацією її випускників. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність засвоєння майбутніми спеціалістами новітніх знань у галузі науки й техніки, ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями, а також максимального розвитку активності та самостійності студентів.

Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі суттєво відрізняється від шкільного орієнтацією на оволодіння методами самостійної навчальної і науково-дослідної роботи, переходом освіти в самоосвіту, а також самостійністю регуляції студентами своєї поведінки та наявністю системи ціннісних відносин, що вже склалися.

Основні завдання курсу “ Педагогіка вищої школи” – поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, психології, педагогічної майстерності, навчально-виховних технологій; практичне опанування студентами різними формами організації навчального і виховного процесів у вищих закладах освіти; виховання у магістрантів особистісних якостей майбутнього педагога, відповідального ставлення до ролі вчителя, викладача, прагнення постійно займатися самонавчанням, саморозвитком, самовдосконаленням. Загалом опанування цього курсу сприятиме вихованню у магістрантів особистісних якостей не лише ефективного працівника, а й майбутнього педагога.

В результаті вивчення курсу студенти **повинні знати:**

- місце і значення педагогіки у системі психолого-педагогічних наук; цілі і завдання навчання;
- історію виникнення і розвитку зарубіжної та вітчизняної вищої школи;
- основоположні державні нормативні документи про функціонування вищої освіти в Україні;
- новітні педагогічні технології;
- основи педагогічної майстерності;
- кодекс цінностей українського національного виховання;
- закономірності, принципи, форми і методи та інші компоненти навчально-виховного процесу.

Студенти повинні вміти:

- застосовувати набуті знання у реальному навчально-виховному процесі;
- володіти основними навичками проведення занять у вищому навчальному закладі;
- критично осмислювати негативні явища у навчальних закладах;
- організовувати власну діяльність у навчальному закладі та навчальний процес з конкретної навчальної дисципліни.
- володіти прийомами конструктивного спілкування;
- впливати на соціально-психологічний клімат трудового колективу.

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

(2 год.)

План

1. Предмет, завдання, основні категорії педагогіки вищої школи.
2. Система педагогічних наук, місце у ній педагогіки вищої школи.
3. Методологічна основа сучасної педагогіки вищої школи.
4. Методи наукового педагогічного дослідження.

Методи: бесіда, ілюстрація, вправа, самостійна робота.

Індивідуальна робота: використовуючи додаток 1, скласти за встановленим зразком психолого-педагогічну характеристику на студента.

Розпочинаючи вивчення першої теми курсу, студентам варто звернути увагу на подвійний характер педагогіки вищої школи (ПВШ), яка одночасно є наукою і мистецтвом. Як наука, ПВШ має свій об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження і перспективи розвитку. Враховуючи все це, **педагогіка вищої школи** є наукою про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів вищої кваліфікації.

Як мистецтво ПВШ вимагає творчого натхнення і захоплення цією наукою від кожного викладача, а також творчого підходу до застосування теорії на практиці.

ПВШ є теоретичною і прикладною наукою. Як теоретична наука вона відображає причинно-наслідкові відношення і зв'язки у вихованні, навчанні і науковій підготовці майбутніх спеціалістів. ПВШ являє собою систему ідей, що слугують обґрунтуванням і керівництвом до дії; вона також спрямовує роботу вищої школи у напрямку поставленої мети, обирає таку систему дій, яка найкраще задовольнятиме і відповідатиме поставленим цілям.

Як практична наука ПВШ вказує на застосування теоретичних положень, шляхів реалізації законів і закономірностей, принципів у практичній діяльності педагогічних працівників.

Важливим аспектом вивчення першого питання є досягнення категоріально-понятійного апарату навчальної дисципліни. Доцільно звернути увагу на класифікацію, запропоновану В.М.Галузинським та Б.М.Євтухом, які поділяють категорії ПВШ на три види:

- I. **Методологічні категорії** (педагогічна теорія, педагогічна концепція, педагогічна ідея, педагогічна закономірність, педагогічний принцип).
- II. **Процесуальні** (навчання; виховання; освіта; розвиток, формування особистості; навчально-виховний процес тощо).
- III. **Суттєві** (мета, завдання і зміст виховання; діяльність (викладача і студента); форми, методи й засоби виховання і навчання; педагогічні технології навчання; самостійна робота студентів тощо).

Висвітлюючи дане питання, студентам слід зауважити, що категорії ПВШ відрізняються від загальнопедагогічних лише застосуванням їх до певного об'єкта (вищого навчального закладу, студентства, професорсько-викладацького складу). Детальне тлумачення категорій студенти можуть почерпнути з підручників, посібників, педагогічних словників та енциклопедій.

При розгляді другого питання необхідно звернути увагу, що педагогіка є системою наук, до складу якої входять:

- Загальна педагогіка (основи педагогіки, дидактика, теорія виховання, теорія управління навчально-виховним процесом).
- Історія педагогіки.
- Вікова педагогіка (переддошкільна, дошкільна, шкільна).
- Спеціальна педагогіка, або дефектологія (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія).
- Функціональна педагогіка (педагогіка професійної освіти, педагогіка вищої школи, пенітенціарна педагогіка).
- Соціальна педагогіка (агогіка, герогіка, андрагогіка, віктимологія).
- Порівняльна педагогіка.
- Методики викладання окремих дисциплін.

Отже, педагогіка вищої школи є складовою частиною функціональної педагогіки. Загалом така структура сучасної педагогіки відображає ті зв'язки й відносини, що виникли в процесі історичного розвитку педагогічних знань, визначає місце кожної з педагогічних наук, її роль для педагогічної практики.

З іншого боку, заслуговує на увагу аналіз взаємозв'язку педагогіки, і зокрема ПВШ, з такими науками, як психологія, логіка, філософія, соціологія, економіка, кібернетика, історія тощо. Для детальнішого з'ясування ролі педагогіки в системі наук доцільно розглянути модель взаємозв'язків між групами наук, запропоновану російським науковцем Б.М.Кедровим.

При вивченні третього питання насамперед слід акцентувати увагу на тому, що **методологія** – наука про головні підходи, принципи побудови, форми і способи пізнання та зміни навколишнього світу. Як відомо, найбільш загальною основою методології пізнання є філософія, що передбачає існування низки методологій конкретних наук. Має свою методологію і педагогіка.

Загалом **предмет** методології можна визначити як процес пізнання навчально-виховного процесу, а також визначення принципів побудови, форм, методів і способів пізнання педагогічної діяльності. Методологія вивчає типи і рівні педагогічних досліджень у їхніх взаємозв'язках, співвідношення якісних і кількісних характеристик під час опису процесу навчання й виховання, професійної, спеціальної, морально-психологічної і психологічної підготовки, а також розглядає питання прогнозування шляхів розвитку педагогіки. Важливою функцією методології педагогіки є розвиток її категорій, понять і термінів.

У структурі методології педагогіки виокремлюють чотири рівні: **філософський, загально-науковий, конкретно-науковий і технологічний**. Детальніше розгляньте їх специфіку.

Останнє питання семінарського заняття присвячене характеристиці методів наукового педагогічного дослідження. Саме за допомогою їх відбувається науково-педагогічне пізнання, що являє собою рівноправну творчу взаємодію педагогічної теорії і практики. **Метод наукового педагогічного дослідження** – це спосіб здобуття, виявлення достовірних, переконливих фактів про реальну педагогічну дійсність, знань про наявні між її явищами зв'язками і залежностями, про закономірні тенденції їх розвитку, узагальнення здобутих знань та їхньої оцінки. Система методів наукового педагогічного дослідження складається з власне педагогічних, а також методів, запозичених педагогікою з інших наук (філософії, соціології, історії, психології, фізіології та ін.). Різноманітні методи педагогічного дослідження можна поділити на три основні групи:

- **Емпіричні методи педагогічного дослідження** (спостереження, опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, рейтинг, вивчення продуктів діяльності досліджуваних (письмових, творчих, графічних, контрольних робіт), вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, педагогічний експеримент).
- **Теоретичні методи педагогічного дослідження** (метод вивчення наукової літератури; метод вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів; метод аналізу шкільної (вузівської), вчительської й учнівської документації; складання бібліографії; реферування; конспектування; анотування; цитування; історико-генетичний метод; метод моделювання; а також такі розумові процедури логічного мислення, як аналіз, синтез, класифікація, типологізація, абстрагування, порівняння, узагальнення та ін.).
- **Методи математичної статистики** (реєстрація, ранжування, шкалування тощо).

Студентам необхідно звернути увагу на особливості використання кожної із груп методів, а також охарактеризувати найбільш поширені методи в педагогіці.

В сучасних педагогічних дослідженнях здебільшого переважає комплексний підхід до вибору і використання методів. Це забезпечує можливість одержання достовірних переконливих результатів.

Тіми доповідей та рефератів

1. Вища школа як педагогічна система.
2. Гуманізація вищої освіти в Україні на рубежі XX–XXI віб.
3. Мета, завдання і зміст вищої освіти в Україні.
4. Магістратура у ВНЗ України: проблеми, досвід, перспективи.
5. Історія становлення магістратури в Україні.
6. Приватна вища освіта в Україні: стан та перспективи розвитку.
7. Специфіка розвитку вищої освіти в період глобалізації.
8. Методи і методика науково-педагогічного дослідження.

Бібліографічний список

1. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. / А.М.Алексюк. – К.: Либідь, 1998.
2. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої школи: Курс лекцій. Модульне навчання. / А.М.Алексюк – К.: УСДО, 1993.
3. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С. Вітвицька – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
4. **Гура О.І.** Вступ до спеціальності “Педагогіка вищої школи”: Навчальний посібник. / О.І.Гура. – Запоріжжя, 2005.
5. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005.
6. **Кучеренко Д.Г.** Динаміка розвитку приватного сектору вищої освіти в Україні за останнє десятиліття / Д.Г.Кучеренко // Вища освіта України у національному і глобальному контекстах: Збірник наукових праць. – Яготин: МАУП, 2005.
7. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005.
8. Приватна вища школа України на шляху інновацій: Монографія / Авт. кол. В.П.Андрущенко та ін.; За ред. В.П.Андрущенко та Б.І.Корольова. – Харків, 2005.
9. **Салов В.О.** Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.О.Салов. – Дніпропетровськ, 2003.
10. **Сидоренко О.Л.** Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. / О.Л.Сидоренко. – Харків: Основа, 2000.
11. **Слєпкань З.І.** Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навчальний посібник. / З.І.Слєпкань – К.: Вища школа, 2005.
12. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006.
13. **Чернілевський Д.В.** Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник. / Д.В.Чернілевський, М.І.Томчук. – Вінниця, 2006.

Тема 2. СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.

(2 год.)

План

1. Вища освіта в Україні, її основні принципи і завдання.
2. Тенденції та перспективи розвитку вищої освіти в розвинених країнах світу у ХХІ столітті. Інтеграція вищої освіти.
3. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.

Методи: *бесіда, діагностика знань, круглий стіл, самостійна робота.*

Індивідуальна робота: *написати есе на тему: «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи».*

Розпочинаючи вивчення даної теми, студентам варто звернути увагу на особливості становлення вищої освіти в Україні часів незалежності. Доцільно проаналізувати основні нововведення у системі вищої освіти, що були здійснені за останні 20 років, визначити наскільки результативними чи безрезультатними вони були у процесі інтеграції вітчизняної освіти в Європейський і світовий освітній простір. Також необхідно звернути увагу на основні нововведення, пов'язані із законом «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р.

Проаналізуйте основні принципи та завдання вищої освіти в Україні.

При висвітленні першого питання необхідно розглянути основні типи вищих навчальних закладів: *університет* (багатогалузовий (класичний, технічний) або галузовий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо)), *академія, інститут, коледж*. Слід з'ясувати специфіку кожного із перелічених типів ВНЗ. Розгляньте основні умови і специфіку утворення, реорганізації та ліквідації вищого навчального закладу.

Зверніть увагу на особливості національного навчального закладу та дослідницького університету, умови присвоєння цих статусів, права відповідних навчальних закладів.

Проаналізуйте основні освітньо-кваліфікаційні рівні в Україні. Зверніть увагу на поділ їх на освітньо-професійні рівні (молодший бакалавр, бакалавр та магістр) та освітньо-наукові (доктор філософії та доктор наук).

При висвітленні даного питання також доцільно розглянути основні форми навчання у вищих навчальних закладах та дати їх загальну характеристику. З'ясуйте специфіку процедур ліцензування, атестація та акредитація вищих навчальних закладів як засобів підвищення якості вищої освіти.

У другому питанні семінарського заняття необхідно проаналізувати основні тенденції розвитку вищої освіти в розвинених країнах світу. Насамперед слід звернути увагу на найбільш пріоритетних спеціальностях, підготовку фахівців яких розвивають провідні університети світу. Визначте основні принципи вищої освіти у провідних країнах світу, дотримання яких забезпечує її конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг. Розгляньте специфіку інтеграційних процесів у світовому освітньому просторі, попередньо визначивши їх причини, перебіг, успіхи і невдачі. Особливу увагу слід приділити питанню Болонського процесу та участі у ньому України.

Зверніть увагу, що реформування сучасної системи освіти в Україні вимагає перегляду підходів до визначення освітніх стандартів, які повинні відображати нове бачення суспільного ідеалу освіченості, а також суспільні вимоги до освіти як основи соціокультурного становлення молодої людини. Охарактеризуйте особливості державних стандартів загальної середньої та

вищої освіти. Зокрема, доцільно розглянути процедуру розробки, затвердження і перегляду державних стандартів відповідними міністерствами і відомствами, проаналізувати основні компоненти, що складають державні стандарти загальної середньої (базовий навчальний план середньої школи, освітні стандарти галузей знань, державні вимоги до рівня засвоєння змісту середньої освіти за ступенями навчання) та вищої (державний та галузевий компоненти, компонент навчального закладу) освіти. Проаналізуйте складові державного стандарту вищої освіти, галузевих стандартів та стандартів вищої освіти навчальних закладів.

В Україні мета, завдання, структура, типи та основні напрямки реформування вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) визначені Законами України «Про освіту» (1996) і «Про вищу освіту» (2014), а також державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»).

Тіми доповідей та рефератів

1. Сучасні проблеми вищої освіти та шляхи їх вирішення.
2. Законодавство про вищу освіту України: загальна характеристика.
3. Основні напрямки реформування вищої освіти за законом «Про вищу освіту» (2014 р.)
4. Державний стандарт освіти: необхідність і дійсність.
5. Інклюзивне навчання у вищій школі.
6. Приватна вища освіта в Україні: стан та перспективи розвитку.
7. Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.
8. Сутність і зміст ступеневої освіти в Україні.
9. Тенденції та перспективи розвитку вищої аграрної освіти в Україні.
10. Суперечності розвитку неперервної освіти в Україні.
11. Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.
12. Шляхи та особливості реформування сучасної вищої освіти в Україні.
13. Вища освіта сучасної Польщі.
14. Вища освіта Японії: загальні характеристики.
15. Вища освіта США.
16. Вища освіта Німеччини.
17. Особливості розвитку вищої освіти у Великобританії.
18. Вища освіта Франції.
19. Освіта України у майбутньому: реалії та перспективи.

Бібліографічний список

1. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. – К.: Либідь, 1998.
2. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої школи: Курс лекцій. Модульне навчання. – К.: УСДО, 1993.

3. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
4. **Джури́нский А.Н.** Школа Франции : Пора перемен. Учебное пособие / А.Н.Джури́нский. – М. : Издательство УРАО, 1998. – 253 с.
5. **Зязюн І.А.** Реформи освіти в Японії / І.А.Зязюн // Рідна школа. – 1993. – № 8. – С. 17–21.
6. **Зязюн Л.** Освітня система Франції / Л.Зязюн // Рідна школа. – 2001. – № 11. – С. 24–29.
7. **Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б.** Система освіти зарубіжних країн : Навчальний посібник / Л.О.Ковальчук, О.Б.Ковальчук. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 136 с.
8. **Корсак К.** Система освіти Франції: цілі, структура, досягнення і проблеми / К.Корсак // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С. 91–103.
9. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи : Навч. посібник / А.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
10. **Кучеренко Д.Г.** Динаміка розвитку приватного сектору вищої освіти в Україні за останнє десятиліття // Вища освіта України у національному і глобальному контекстах: Збірник наукових праць. – Яготин: МАУП, 2005.
11. **Максименко А.П.** Університетська освіта Франції : становлення і розвиток у ХІХ – ХХ століттях : Монографія / А.П.Максименко. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2007. – 307 с.
12. **Михайличенко О.В., Репетюк Н.С.** Система освіти у сучасній Японії / О.В.Михайличенко, Н.С.Репетюк. – К., 1997. – 294 с.
13. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / [Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І, Семенова А.В. та ін.] ; за ред. З.Н.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
14. Приватна вища школа України на шляху інновацій : Монографія / Авт. кол. [В.П.Андрущенко та ін.] ; за ред. В.П.Андрущенко та Б.І.Корольова. – Харків, 2005. – 349 с.
15. **Сидоренко О.Л.** Приватна вища освіта : шляхи України у світовому вимірі / О.Л.Сидоренко. – Харків : Основа, 2000. – 322 с.
16. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М.М.Фіцула. – К. : «Академвидав», 2006. – 351 с.

Тема 3. ДИДАКТИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ.

(4 год.)

План

1. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи.
2. Зміст освіти у вищій школі. Принципи навчання.
3. Методи і засоби навчання у вищій школі.
4. Організаційні форми роботи у вищому навчальному закладі:

а). Лекція – провідна форма організації навчання у вищій школі.

Структура, види навчальних лекцій, вимоги до їх проведення.

б). Практичні заняття у вищій школі.

с). Самостійна робота студентів.

д). Навчальна і виробнича практика.

5. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів: етапи, види, форми.

Методи: бесіда, «мікрофон», діагностика знань, ілюстрація, вправа, самостійна робота.

Індивідуальна робота:

1. Скласти перелік необхідного методичного забезпечення дисципліни по спеціальності.
2. Використовуючи додаток 1, скласти план-конспект лекції (тему заняття і дисципліну студент обирає самостійно).
3. Використовуючи додаток 2, скласти план-конспект семінарського заняття (тему заняття і дисципліну студент обирає самостійно).

Завдання на самостійну роботу:

1. Скласти перелік найновіших підручників і навчальних посібників з профільної дисципліни (навчальну дисципліну студент обирає самостійно).
2. Відвідайте 2-3 лекції викладачів зі своєї спеціальності й дайте їм оцінку з погляду вимог до сучасної лекції у вищій школі.
3. Віднайдіть і законспекуйте 8-10 висловлювань учених-науковців щодо їхнього ставлення до лекції.
4. Ознайомитись з навчальним планом своєї спеціальності та визначити відсоткове співвідношення кількості годин, що відводяться на лабораторні, практичні, семінарські та інші форми занять.
5. Проаналізуйте кілька семінарських чи лабораторних занять з точки зору їх ефективності.

Вивчення основ дидактики вищої школи вимагає з'ясування студентом змісту терміна “дидактика”. Термін “дидактика” походить від гр. “didaktikas” – повчаю та “didasko” – вивчаю. Вперше ввів його у науковий обіг німецький педагог Вольфганг Ратке. У такому значенні вживав це поняття і великий чеський педагог Ян Амос Коменський.

У сучасному розумінні дидактика представляє важливу галузь наукового знання, яка вивчає і досліджує проблеми освіти і навчання. На відміну від загальної дидактики, яка у своїх дослідженнях передусім орієнтована на загальноосвітню школу, дидактика вищої школи ставить на наукову основу вирішення таких проблем:

I. Обґрунтування специфічних цілей вищої освіти.

- II. Обґрунтування соціальних функцій вищої школи.
- III. Обґрунтування змісту освіти.
- IV. Наукове обґрунтування способів конструювання педагогічного процесу у вищій школі і здійснення навчальної діяльності.
- V. Визначення оптимальних шляхів, вибір змісту, методів, форм, технологій навчання.

Розгляньте особливості предмета та об'єкта дидактики вищої школи.

Важливим питанням, що перебуває у сфері компетенції дидактики, є зміст освіти. **Зміст освіти** – система наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння і набуття яких закладає основи для розвитку і формування особистості. Зміст освіти включає нормативний та вибіркоковий компоненти, суть яких студентам необхідно розглянути. Зверніть увагу, що зміст освіти на кожному етапі розвитку людства залежить від багатьох об'єктивних (потреби суспільства у розвитку людини, науки та техніки, економіки) та суб'єктивних чинників (специфіка системи народної освіти певної країни, відведений на освіту час, завдання суспільства і держави в галузі політики, економіки і виховання, методологічні позиції вчених тощо). Зміст освіти постійно модернізується відповідно до потреб часу. Слід наголосити, що в сучасному світі одним з головних напрямків якісної перебудови освітньої системи є перехід від концепції підтримуючого до концепції випереджаючого навчання, орієнтованого на майбутнє – такі умови життя і професійної діяльності, в яких випускник опиниться після закінчення навчання. При висвітленні даного питання проаналізуйте особливості реорганізації змісту вищої освіти в Україні в руслі сучасних освітніх реформ.

Охарактеризуйте основні джерела змісту освіти: навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник. Зверніть увагу на відмінності підручника від посібника.

Істотним у вивченні даної теми є засвоєння основних дидактичних принципів. **Принципи навчання** – це вихідні положення теорії навчання, вони виступають своєрідним загальним орієнтиром для визначення змісту, засобів, форм і методів організації навчання у вищій школі. ПВШ оперує такими принципами:

- Науковості навчання, його зв'язку з практикою.
- Доступності навчання і поєднання абстрактності мислення з наочністю викладання.
- Демократизму і гуманізму навчального процесу, його орієнтація на загальнолюдські й національні духовні цінності.
- Активності і самостійності студентів у навчанні.
- Систематичності і послідовності навчання.
- Свідомості навчання.
- Ґрунтовності навчання.
- Індивідуалізації навчання.
- Професійного спрямування навчально-виховного процесу.
- Єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання.

- Незалежності навчального процесу від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських і релігійних організацій.

У вищій школі використовуються специфічні методи навчання. **Методи навчання** – це засоби взаємопов’язаної діяльності викладача і студента, спрямованої на вирішення завдань навчання, виховання і розвитку. Головними особливостями методів навчання у ВНЗ є те, що вони: 1) набагато більше, ніж шкільні, зближені з методами самої науки; 2) бінарні (тотожні окремим формам організації навчального процесу).

Охарактеризуйте традиційні підходи до класифікації методів навчання:

- **за джерелами набуття знань** (словесні, наочні, практичні);
- **за характером логіки пізнання** (аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний, традиційний);
- **за рівнем самостійної розумової діяльності** (проблемний, частково-пошуковий, дослідницький).

Радимо оглядово ознайомитися з іншими підходами до класифікації методів навчання: залежно від типу пізнавальної діяльності; за ступенем керування навчальною діяльністю тощо.

У четвертому питанні, насамперед, потрібно звернути увагу, що в дидактиці форма являє собою спосіб організації навчання. Кожна з організаційних форм характеризується своєю структурою, принципами упорядкованості її елементів.

У ВНЗ функціонують різноманітні **форми організації навчання**: лекції, практичні заняття та їх різновиди (семінари, лабораторні роботи, практикуми), науково-дослідні роботи студентів, самостійна та індивідуальна робота, навчальна і виробнича практика.

Упродовж усієї історії вищої школи провідною організаційною формою і методом навчання є **лекція**. З неї починається перше знайомство студента з навчальною дисципліною, саме лекція закладає підвалини наукових знань.

Разом з тим зверніть увагу на типові недоліки і переваги лекції у вищій школі, детальніше розгляньте основні види лекцій (*вступну, тематичну, настановчу, оглядову, заключну*) та вимоги до кожного виду.

Студентам також слід усвідомити, що лекція – найважча форма роботи для викладача, оскільки лектор завжди виступає в кількох ролях: оратора, вченого, педагога, психолога.

Процес навчання у вищій школі передбачає практичні заняття, які мають за мету поглиблене вивчення дисципліни. До практичних занять належать лабораторні роботи, семінарські заняття і практикуми. Структура практичних занять в основному однакова:

- вступ викладача;
- відповіді на запитання студентів;
- практична частина як планова;
- заключне слово викладача.

Характеризуючи особливості практичних занять, слід зазначити, що існують дві форми їх проведення: *фронтальна* та *індивідуальна*. Рекомендуємо студентам визначити переваги і недоліки кожної з форм.

Найпоширенішим у вищій школі видом практичного заняття є семінар. Відповідно до завдань і змісту в сучасній вищій школі поширені семінарські заняття трьох типів: *протосемінар, власне семінар, спеціальний семінар*. Детальне ознайомлення з характеристикою кожного із типів семінарських занять студент може знайти у працях В.Галузинського, М.Євтуха, А.Алексюка та ін. У цьому питанні також варто розглянути класифікації власне семінарів, запропоновані А.Алексюком та М.Фіцулою.

Доцільно висвітлити завдання та основні вимоги до проведення практичних занять.

Важливим компонентом навчальної діяльності студентів у ВНЗ є самостійна робота. Причому в останнє десятиліття її роль у навчальному процесі стрімко зростає. Це зумовлене тим, що в сучасному світі вища освіта стає обов'язковим етапом в житті людини і кожен повинен навчитися самостійно здобувати знання упродовж життя.

Самостійна робота студента (СРС) – це навчальна діяльність студента, яка планується, виконується за завданням, методичним керівництвом і контролем викладача. СРС формує навички самостійної діяльності взагалі, що є конче необхідним у будь-якій професійній діяльності, виробляє здатність самостійно приймати відповідальні рішення, знаходити оптимальний вихід зі складних ситуацій.

При висвітленні даного питання розгляньте основні способи класифікацій СРС за різними критеріями:

- з огляду на місце і час проведення, характер керівництва СРС з боку викладача;
- за видами діяльності;
- за рівнями мотивації тощо.

Ці аспекти детально розкриті в посібниках М.Фіцули, А.Алексюка, З.Курлянд.

Розглядаючи таку форму організації навчання, як **навчальна і виробнича практика**, визначте її мету і роль у професійній підготовці висококваліфікованого спеціаліста. Охарактеризуйте основні **види** (*навчальна, технологічна, експлуатаційна, конструкторська, ознайомча, економічна, педагогічна, науково-дослідна* тощо) та **етапи практики** (*навчальна, навчально-виробнича, виробнича, переддипломна*).

Далі висвітліть перебіг практики, особливості керівництва нею, форми звітності студентів.

В останньому питанні семінарського заняття необхідно розглянути такий важливий компонент навчального процесу у вищій школі, як контроль і педагогічне оцінювання, попередньо розкривши суть цих понять та з'ясувавши вимоги, які висувають до контролю знань. Останній виконує п'ять функцій: контролюючу; навчальну; виховну; розвивальну; методичну.

Студентам також необхідно охарактеризувати основні **форми педагогічного контролю**: екзамени, заліки, колоквіуми, письмові контрольні роботи, усне опитування, захист курсових та дипломних робіт, звіт про результати

практики. Зауважте, що кожна з форм контролю має певні особливості й залежить від мети, змісту, методів та характеру навчання.

Практичне застосування будь-якої з форм педагогічного контролю завершується *оцінками* та *відмітками*. З'ясуйте відмінності між ними й охарактеризуйте словесну форму відміток, що запроваджена у вищих навчальних закладах України.

Т теми доповідей та рефератів

1. Методи навчання у вищій школі.
2. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок студентів.
3. Форми педагогічного контролю у вищому навчальному закладі.
4. Практика як форма організації навчання у вищій школі.
5. Діагностування, контроль і самоконтроль студентів.
6. Організація самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі.
7. Дидактичні принципи у вищій школі, їх загальна характеристика та функції.
8. Роль наочних методів навчання в процесі вивчення технічних дисциплін.
9. Технологія проблемного навчання у вищому навчальному закладі.
10. Науково-дослідна робота студентів: види і форми.

Бібліографічний список

1. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. / А.М.Алексюк. – К.: Либідь, 1998.
2. **Архипова С.П.** Проблема реалізації дистанційного навчання у підготовці спеціалістів / С.П.Архипова, О.О. Архипов // Викладач і студент: проблеми ефективної співпраці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006.
3. **Бондар В.І.** Дидактика: ефективні технології навчання студентів. / В.І.Бондар. – К., 1996.
4. **Ващенко Г.** Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. / Г.Ващенко. – К., 1997.
5. **Вікторенко І.Л.** Самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи / І.Л.Вікторенко // Викладач і студент: проблеми ефективної співпраці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006.
6. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
7. **Гронлунд Н.Е.** Оцінювання студентської успішності: Практичний посібник. / Н.Е.Гронлунд. – К., 2005.

8. **Гура О.І.** Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навч. посібник. / О.І.Гура. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
9. **Коваленко О.Е.** Тестові завдання як засіб діагностування студентів / О.Е.Коваленко, Є.В.Шматков, Н.А. Шишечко // Проблеми освіти. – 2001. – Вип. 26.
10. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005.
11. **Мороз О.Г.** Науково-дослідна робота студентів / О.Г.Мороз // Навчальний процес у вищій педагогічній школі. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001.
12. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник / За ред. О.Г.Мороза. – К., 2001.
13. **Нагаєв В.М.** Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. / В.М.Нагаєв. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
14. **П'ятницька-Позднякова І.С.** Основи наукових досліджень у вищій школі. / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К., 2003.
15. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005.
16. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / І.О. Бартенева та ін. – Одеса: ПДПУ імені К.Д. Ушинського, 2002.
17. **Салов В.О.** Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.О.Салов. – Дніпропетровськ, 2003.
18. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006.
19. **Чернілевський Д.В.** Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник. / Д.В.Чернілевський, М.І. Томчук. – Вінниця, 2006.

Тема 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

(2 год.)

План

1. Сутність педагогічної інноватики.
2. Інтерактивне навчання. Структура та процес ділової гри.
3. Ігрові технології у вищій школі
4. Методика використання інформаційних технологій навчання:
дистанційне навчання; комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації.

***Методи:** бесіда, «мікрофон», діагностика знань, вправа, самостійна робота.*

Індивідуальна робота:

1. Розробити проект семінарського заняття з використанням інтерактивних методів навчання.

2. Розробити проект навчальної гри з профільної дисципліни (дисципліну студент обирає самостійно).

Самостійна робота: скласти найновішу бібліографію з проблем дистанційного навчання (30-35 позицій).

Останнім часом у практику роботи вищої школи стрімко входять освітні інформаційні технології, які дозволяють якомога краще адаптувати освіту до вимог сучасного суспільства. В науці й освіті дедалі більшого поширення набуває поняття «педагогічна технологія».

Приступаючи до розгляду першого питання, необхідно наголосити, що поняття «педагогічна технологія» відоме з 20-х рр. XX ст. Воно було предметом дослідження багатьох вчених і вже з самого початку трактувалося по-різному. В одному разі – як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію; в іншому – як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники.

Студентам слід звернути увагу, що в психолого-педагогічній літературі поряд з поняттям «педагогічна технологія» використовувались і інші варіанти – «технологія навчання», «освітні технології», «технології в навчанні», «технології в освіті», причому часто вони ототожнювались. Втім, розвиток педагогічної науки, комп'ютеризація навчання сприяли остаточному розмежуванню цих понять. В 70–80-х рр. XX ст. було доведено нетотожність понять «педагогічна технологія» (під якою розумілась сукупність засобів і методів педагогічного процесу) і «технології в освіті» (що відповідало «технічним засобам навчання»).

Освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору, їх призначення – прогнозування розвитку освіти, його конкретне проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних цілям стандартів. Прикладами освітніх технологій можуть бути концепції освіти, освітні системи.

Навчальна технологія – поняття близьке, але не тотожне поняттю педагогічна технологія. Воно відбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання. Наприклад, ігрова технологія, технологія проблемного навчання, інформаційні технології, дистанційне навчання, комп'ютерне навчання тощо.

Найбільш детально опис кожного із понять зробила Т.Назарова, вона з'ясувала відмінності між ними, довела, що на кожному з них діє відповідна ієрархія цілей, завдань, змісту.

При вивченні даного питання студентам варто розглянути змістовий взаємозв'язок цих понять (С.Вітвицька).

Необхідно зауважити, що зараз в педагогіці нараховується понад 300 визначень поняття «педагогічна технологія». Ми дотримуватимемося визначення, запропонованого В.Монаховим: **педагогічна технологія** – це продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування,

організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів та вчителя.

Розгляньте типову класифікацію педагогічних технологій: *модульно-рейтингова технологія; технологія проблемного і групового навчання; ігрові технології; модульно-контекстуальна технологія; інформаційні технології; технологія дистанційного навчання, кредитно-модульна технологія.*

В наступних питаннях семінару необхідно детальніше охарактеризувати види педагогічних технологій.

Однією з актуальних на даний час педагогічних технологій є **технологія інтерактивного навчання**. Інтерактивна модель навчання передбачає взаємодію тих, хто задіяний у навчально-виховному процесі, а також обов'язкову спільну діяльність студентів, оскільки саме через взаємодію (інтеракцію) студент – студент, студент – викладач і відбувається процес взаємонавчання: передавання знань, формування умінь і навичок. **Інтерактивне навчання** – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Зверніть увагу на особливості інтерактивного навчання у вищій школі, зокрема такі: 1) студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання; 2) інтерактивне навчання ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь у спілкуванні, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; 3) це навчання виявляє лідерські якості студентів і викладача, усуває домінування одного учасника навчального процесу над іншим і однієї думки над іншою. При висвітленні даного питання розгляньте основні інтерактивні методи навчання та проблему їх класифікації (детальна характеристика інтерактивних методів представлена у праці Г.П'ятакової «Технологія інтерактивного навчання у вищій школі»). Проаналізуйте особливості методів розвитку критичного мислення учнів, що використовуються в процесі інтерактивного навчання («мозкова атака», «кейс»-метод, метод «портфоліо», метод проєктів). Також доцільно охарактеризувати методику застосування інтерактивної технології на заняттях.

Характеризуючи ігрові технології, студентам, насамперед, слід зазначити, що гра – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якому складається, формується й удосконалюється самоуправління поведінкою. Ігрові технології сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, розвитку системи розумових дій, системи естетично-моральних якостей, системи дійово-практичної сфери і самокеруючих механізмів. Студентам доцільно розглянути **класифікацію ігрових технологій**: за цільовими орієнтаціями (дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізуючі), за характером педагогічного процесу (навчальні, тренінгові, контролюючі, пізнавальні, виховні, продуктивні, репродуктивні, творчі, профорієнтаційні, діагностичні тощо), за ігровою методикою (предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизації). З'ясуйте, які види ігор використовуються в процесі вивчення педагогіки, в чому їх переваги.

При висвітленні даного питання також охарактеризуйте основні етапи проведення ділової гри:

- етап підготовки;
- етап проведення;
- етап аналізу й узагальнення.

В останній час у вищій школі широко застосовуються інформаційні (комп'ютерні) технології навчання, що базуються на використанні спеціальних технічних інформаційних засобів (ЕОМ, аудіо, кіно, відео). Зауважте, що комп'ютерні технології спрямовані на підготовку особистості інформаційного суспільства; формування умінь працювати з інформацією; розвиток комунікативних здібностей; формування дослідницьких умінь та умінь вибору оптимальних рішень; забезпечення великим об'ємом якісної інформації.

Охарактеризуйте і порівняйте функції комп'ютера і викладача в інформаційних технологіях навчання.

Проаналізуйте технологію дистанційного навчання. Насамперед з'ясуйте передумови виникнення і поширення цієї технології. Зазначте, що дистанційна освіта здійснюється за допомогою засобів обміну навчальною інформацією на відстані (супутникове телебачення, радіо, комп'ютерний зв'язок і т. п.) і базується на принципі самостійного навчання студента. Дистанційне навчання є наслідком об'єктивного процесу інформатизації суспільства й освіти, воно являє собою найбільш перспективну, синтетичну, гуманістичну, інтегральну форму отримання освіти.

Характеризуючи дистанційне навчання, варто зауважити, що воно було започатковане ще у 1840 р. Ісааком Пітманом, який запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії. У ХХ ст. розвиток цієї технології значною мірою був пов'язаний з рівнем розвитку обчислювальної техніки. Дистанційне навчання в Європі та США набуло особливого поширення у 70-х рр. ХХ ст. У січні 1987 р. для того, щоб прискорити й підтримати створення європейської мережі дистанційного навчання на вищому рівні, було засновано Європейську асоціацію університетів з дистанційним навчанням. Зараз в установах цієї асоціації зареєстровано близько 65 тис. студентів. В США діють спеціалізовані університети дистанційної освіти, наприклад, Відкритий університет штату Фенікс, Британський відкритий університет, Каліфорнійський віртуальний університет тощо. Дистанційна освіта інтенсивно розвивається і в нашій країні. Зазначте, що у липні 2000 р. наказом міністра освіти і науки України був створений Український центр дистанційної освіти (як структурний підрозділ НТУ "КП"), головною метою діяльності якого є створення системи дистанційної освіти в Україні.

При викладі даного питання охарактеризуйте основні підходи до розуміння дистанційного навчання, його принципи, види забезпечення (методичне, програмне, технічне, інформаційне, організаційне) та засоби.

Значну увагу слід акцентувати на вивченні характерних рис дистанційного навчання: *гнучкість; модульність; економічна ефективність; нова роль викладача; спеціалізований контроль якості освіти; використання*

спеціалізованих технологій і засобів навчання. На завершення з'ясуйте основні умови ефективності дистанційного навчання.

Тіми доповідей та рефератів

1. Нові інформаційні технології в сучасній системі вищої освіти.
2. Сучасні технології навчання: загальна характеристика.
3. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
4. Ділова гра як форма активного навчання у вищій школі.
5. Технологія дистанційного навчання.
6. Групові методи інтерактивного навчання: загальна характеристика.
7. Фронтальні методи інтерактивного навчання.
8. Метод проектів: Загальна характеристика.
9. Педагогічні інновації у вищих навчальних закладах.
10. Шляхи та особливості оновлення сучасної вищої освіти в Україні.

Бібліографічний список

1. **Бондар В.І.** Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В.І.Бондар. – К. : Вересень, 1996. – 129 с.
2. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи : Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С.Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Деловые игры в учебном процессе : Методология разработки и практика проведения / В.А.Трайнев. – М. : Издательский Дом «Дашков и К» : МАН ИПТ, 2002. – 360 с.
4. **Дичківська І.М.** Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / І.М.Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 334 с.
5. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи : Навч. посібник / А.Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
6. **Кучерявий О.** Модульно-розвивальне навчання у вищій школі : аспекти проектування: Монографія / О.Кучерявий. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2006. – 304 с.
7. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін. ; за ред. О.М.Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
8. **П'ятакова Г.П.** Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі / Г.П.П'ятакова, Н.М.Заячківська. – Львів, 2003. – 56 с.
9. **П'ятакова Г.П.** Технологія інтерактивного навчання у вищій школі : Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.П.П'ятакова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 120 с.

10. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / [Курлянд З.Н., Хмелюк Р.І, Семенова А.В. та ін.] ; за ред. З.Н.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
11. Педагогічна технологія : Посібник / І.Ф.Прокопенко, В.І.Євдокимов. – Х. : Основа, 1995. – 548 с.
12. Педагогічні технології : Навчальний посібник / [О.С.Падалка, А.М.Нісімчук, І.О.Смолук, Г.О.Шпак]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. П.Бажана, 1995. – 254 с.
13. Педагогічні технології : теорія та практика : Навч.посібник / [К.О.Вовк та ін.] ; за ред. М.В.Гриньової. – Полтава, 2006. – 267 с.
14. Педагогічні технології в неперервній освіті: Монографія / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: Віпол, 2001. – 502 с.
15. Перспективні освітні технології: Науково-методичний посібник / За ред. Т.С.Сизоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.
16. Современные компьютерные технологии в дистанционном обучении : Научное издание / А.И.Пушкаръ и др. – Харьков, 2004. – 395 с.
17. **Стефаненко П.В.** Дистанционное обучение в высшей школе : Монография / П.В.Стефаненко. – Донецк : ДонНТУ, 2002. – 400 с.
18. **Федорук П.І.** Система дистанційного навчання та контролю знань на базі Internet-технологій (На прикладі методичних вузів). – Івано-Франківськ: Плай, 2003.
19. **Фіцула М.М.** Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М.Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.
20. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М.М.Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 351 с.
21. **Чернилевский Д.В.** Дидактические технологии в высшей школе: Учебное пособие для вузов / Д.В.Чернилевский. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 437 с.
22. **Шуневич Б.І.** Теоретичні основи дистанційного навчання: Навчальний посібник. – Львів, 2006.

Тема 5. ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (2 год.)

План

1. Сутність, мета і завдання процесу національного виховання студентської молоді у ВНЗ.
2. Основні напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами.
3. Роль та функції наставника студентської групи.

4. Молодіжні організації України та їх роль у національному вихованні молоді.

Методи: бесіда, «мозкова атака», «акваріум», діагностика знань, вправа, самотійна робота.

Індивідуальна робота:

Написати есе на тему: «Роль засобів масової інформації в системі соціального формування особистості сучасного українця».

Самостійна робота: порівняти вплив формальних і неформальних організацій у формуванні особистості сучасної молоді.

Розпочинаючи вивчення першого питання, студентам необхідно усвідомити, що виховання є складним, багатогранним і багатоаспектним процесом. У загальному плані під вихованням розуміють організований і цілеспрямований процес формування особистості. У більш широкому значенні **виховання** – це, по-перше, соціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості; по-друге, це вплив вихователя на особистість вихованця з метою формування у нього бажаних соціально-психологічних, морально-духовних, культурних і фізичних якостей. Під **національним вихованням** розуміють створену впродовж віків самими народом систему поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, сприяти засвоєнню нею соціального досвіду, надбань попередніх поколінь. Зауважте, що національне виховання молоді – одне із провідних завдань сучасного ВНЗ.

Головна **мета** національного виховання окреслена в Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття). Вона полягає у набутті молодим поколінням соціального досвіду, успадкуванні духовних надбань українського народу, досягненні високої культури міжнаціональних взаємин, формуванні у молоді рис громадянина української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури. З’ясуйте виховні завдання, через які конкретизується мета національного виховання.

Зверніть увагу, що обов’язковою умовою національного виховання є наявність чітко визначених виховних орієнтирів, які можна назвати виховним ідеалом. Найбільш широко ідеал українського виховання розкрито у фундаментальній праці довго замовчуваного вітчизняного педагога Г.Ващенка “Виховний ідеал”. Студентам варто детальніше самотійно опрацювати цю книгу.

Підкресліть, що сучасний український **ідеал виховання** – всебічно, гармонійно розвинена особистість, національно свідома й соціально активна людина, наділена глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуально-творчими, фізичними і духовними якостями, громадянськими і патріотичними почуттями, здатна до неперервного розвитку і вдосконалення.

У другому питанні слід охарактеризувати основні напрями виховної роботи у ВНЗ, їх мету і завдання. До цих напрямів можна віднести: формування наукового світогляду; громадянське і патріотичне виховання; правове виховання; художньо-естетичне; моральне; трудове; фізичне; екологічне виховання. Зазначте, що напрями виховної роботи реалізуються у певних формах. Провідною формою діяльності, яка забезпечує виховання особистості студента є різні види навчальних занять. Втім, не варто применшувати значення таких позааудиторних форм виховання, як діяльність наукових гуртків; творчих студій; конференцій; студентських дискусійних клубів; клубів за інтересами; конкурси; зустрічі з письменниками; художниками, акторами; екскурсії; походи; студентський театр тощо. Важливо, щоб подібні заходи мали надійне морально-духовне й естетичне підґрунтя, базувалися на засадах загальнолюдської і національної культури.

Зверніть увагу, що виховання студентів діалектично пов'язане з усією системою виховання людини. Тому у цій діяльності необхідно використовувати загальнопедагогічні **методи виховання** (*переконування, приклад, вимога, вправи, привчання, схвалення, осуд*).

Розглядаючи третє питання, слід підкреслити, що реалізація виховної роботи у студентських групах здійснюється через інститут **кураторів** (виховників, радників). Куратор призначається адміністрацією ВНЗ на підставі подання декана факультету, а також з урахуванням побажань самих студентів. Людина, що обіймає цю посаду, повинна відповідати певним вимогам: бути провідним спеціалістом, досвідченим педагогом. Строк перебування на посаді куратора – один навчальний рік (згідно з наказом ректора ВНЗ), хоча термін дії наказу може щорічно продовжуватись.

Діяльність куратора академічної групи здійснюється на підставі Статуту вищого навчального закладу, Концепції виховної роботи з урахуванням особливостей і традицій ВНЗ. Зміст його діяльності визначається такими основними документами: Законом України “Про освіту”, Державною національною програмою “Освіта” (Україна XXI сторіччя); “Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти”, “Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті”, відповідними інструктивно-методичними документами Міністерства освіти і науки України, а також положеннями, розробленими структурними ланками ВНЗ.

Результати діяльності куратора обговорюються систематично на засіданні кафедр, радах факультетів, ректоратів та вченій раді згідно з планом роботи вищого навчального закладу.

При висвітленні даного питання студентам необхідно охарактеризувати основні **функції куратора** академічної групи:

- аналітичну,
- організаторську,
- комунікативну,
- соціальну.

Завершуючи розгляд третього питання, проаналізуйте основні критерії ефективності роботи куратора: рівень вихованості майбутніх спеціалістів;

активність, згуртованість групи, суспільно-корисний характер її діяльності; стабільний режим роботи академічної групи, відсутність серйозних випадків порушень трудової та навчальної дисципліни студентами; позитивна мотивація навчально-виховної діяльності студентів; мікроклімат у групі, що сприяє самореалізації особистості кожного студента; участь групи у загальноуніверситетських заходах тощо.

Неодмінною умовою ефективної реалізації завдань національного виховання молоді є глибоке вивчення студентами процесу становлення, розвитку й діяльності молодіжних організацій в Україні (Українська скаутська організація “Пласт”, Спілка української молоді (СУМ), Об’єднання демократичної української молоді (ОДУМ), Спілка українського студентства (СУС) та ін.). Особливу увагу доцільно звернути на національно-патріотичне виховання молодого покоління, яке здійснював і продовжує здійснювати “Пласт”. Актуальність цього питання надзвичайно важлива тому, що роль молоді у сучасному державотворенні, вирішенні соціально-економічних і духовних проблем суспільства стає все помітнішою, вагомішою.

Тіми доповідей та рефератів

1. М.Грушевський про роль національних традицій у вихованні особистості.
2. Проблеми морального та естетичного виховання сучасної молоді.
3. К.Ушинський про національне виховання.
4. Традиційний український ідеал людини.
5. Роль мистецтва у формуванні особистості.
6. Педагогічні основи виховної діяльності громадських організацій у вищому навчальному закладі.
7. Національне виховання сучасного студентства.
8. Студентське самоврядування у вузі як педагогічний феномен.
9. Сім’я в українській виховній традиції.
10. Українські молодіжні організації у ХХ ст. та їх роль у національному вихованні особистості.
11. Неформальний молодіжний рух сучасності.

Бібліографічний список

1. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. / А.М.Алексюк. – К.: Либідь, 1998.
2. **Ващенко Г.** Виховний ідеал. / Г.Ващенко. – Полтава, 1994.
3. Виховна робота в сучасному вищому закладі освіти: Методичні рекомендації / В.Ф.Сергєєва, В.Є.Прокопчук, Н.В.Балабуха. – Луцьк: Вежа, 2000.
4. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.

5. *Дем'янюк Т.Д.* Виховний процес у вищому закладі освіти: Науково-методичний посібник. / Т.Д.Дем'янюк. – К., 2003.
6. *Дубасенюк О.А.* Методичні рекомендації керівнику академічної групи з виховної роботи педуніверситету. / О.А.Дубасенюк. – Житомир, 2000
7. *Карпенчук С.Г.* Теорія і методика виховання: Навч. посіб. / С.Г.Карпенчук. – К., 1997.
8. *Кузь В.* Основи національного виховання. / В.Кузь, Ю.Руденко, З.Сергійчук. – Умань, 1993.
9. *Кузьмінський А.* Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005.
10. *Кулік В.* Молода Україна: сучасний організований рух та неформальна ініціатива: Дослідження. / В.Кулік, Т.Голобуцька, О. Голобуцький. – К., 2000.
11. *Лосєва Н.М.* Самореалізація викладача-куратора: Навчально-методичний посібник. / Н.М.Лосєва. – Донецьк, 2004.
12. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005.
13. *Салов В.О.* Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.О.Салов. – Дніпропетровськ, 2003.
14. *Фіцула М.М.* Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006.

Тема 6. СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (2 год.)

План

1. Особливості діяльності викладача ВНЗ.
2. Педагогічна майстерність і педагогічна техніка.
3. Педагогічне спілкування у ВНЗ.
4. Мовна культура у науковому і навчальному спілкуванні викладача.

***Методи:** бесіда, діагностика знань, вправа, самостійна робота.*

Індивідуальна робота:

1. Перегляд кіно- і відеоматеріалів та визначення стилів педагогічного спілкування, що у них змальовано..
2. Скласти словник мовних порушень викладачів, з якими зустрічаються студенти у навчальному процесі..

***Самостійна робота:** написати есе на тему: «Ідеальний педагог».*

Одним із важливих питань педагогіки вищої школи є з'ясування ролі і специфіки діяльності викладача ВНЗ. В процесі підготовки до семінарського

заняття студентам слід усвідомити велику соціальну значущість професії педагога. Викладач ВНЗ – одна з найбільш творчих і складних професій, вона споріднена з працею письменника, режисера і постановника, актора, педагога, психолога та науковця. Викладач ВНЗ виконує важливі суспільні функції (організаторську, інформаційну, трансформаційну, орієнтовно-регулятивну, мобілізуючу), які студентам слід проаналізувати більш детально. Разом з тим, педагог завжди має відповідати певним вимогам:

- висока професійна компетентність;
- педагогічна компетентність;
- соціально-економічна компетентність;
- комунікативна компетентність;
- високий рівень загальної культури.

Праця викладача – це висококваліфікована розумова праця щодо підготовки й виховання кадрів спеціалістів вищої кваліфікації з усіх галузей народного господарства, інтелектуальної еліти суспільства, української інтелігенції.

Діяльність викладача включає більше 40 видів робіт, які можна об'єднати в такі напрями: а) *навчально-педагогічна діяльність*, б) *навчально-методична діяльність*, в) *організаційно-методична робота*, г) *науково-дослідна робота*, д) *виховна робота*. Студентам варто детальніше зупинитися на аналізі кожного із напрямів.

Для кращого розуміння суті педагогічної роботи пропонуємо, скориставшись посібником А.Кузьмінського “Педагогіка вищої школи”, також проаналізувати функціональні обов'язки викладача вищого навчального закладу.

Приступаючи до викладу другого питання, слід зазначити, що сучасний викладач вищої школи має володіти високою загальною й педагогічною культурою, бути довершеним професіоналом. Професіоналізм людини в будь-якій сфері діяльності багато в чому залежить від рівня сформованості майстерності. Таким чином, запорукою професіоналізму викладача є володіння **педагогічною майстерністю**. Останню можна визначити як досконале, творче виконання педагогами своїх професійних функцій на рівні мистецтва, в результаті чого створюються оптимальні соціально-психологічні умови для становлення особистості вихованця, забезпечення його інтелектуального та морально-духовного розвитку. Студентам слід усвідомити, що педагогічну майстерність ні в якому разі не можна ототожнювати з якимось особливим даром чи вродженими якостями людини. Педагогічна майстерність виробляється в процесі наполегливої праці і досвіду. Цю точку зору вдало розвинув А.Макаренко, коли зауважував, що “майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчитись, як треба навчити лікаря його майстерності, як треба навчити музиканта”.

В структурі педагогічної майстерності виділяють такі компоненти: *морально-духовні вартості, професійні знання, соціально-педагогічні якості, психолого-педагогічні уміння, педагогічну техніку*. Детальний аналіз цих

компонентів студенти можуть знайти в посібнику “Педагогічна майстерність” (за ред. І.Зязюна).

При розгляді другого питання доцільно особливу увагу звернути на педагогічну техніку вчителя, від якої значною мірою залежить результат педагогічної діяльності. Саме поняття “техніка” походить від гр. *technikos* – вправний, і означає сукупність прийомів та пристосувань. Під **педагогічною технікою** розуміють систему вмінь та особливостей поведінки вчителя, що дає змогу використовувати власний психофізичний апарат для досягнення ефективних педагогічних результатів. Основними компонентами педагогічної техніки є вміння:

- спілкуватися вербально (культура і техніка мовлення);
- спілкуватися невербально (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд);
- керувати своїм психофізичним станом (дихання, напруження м’язів, емоції, увага, уява, спостережливість).

В той же час слід зазначити, що викладачі в своїй роботі зорієнтовані на досягнення бажаних педагогічних результатів, але при цьому дуже часто витрачають свої психофізичні сили, час та здоров’я неоптимально. Тому для вдосконалення педагогічної техніки науковці почали використовувати здобутки *психоніміки* (науки про психічний вплив людей одна на одну і на саму себе та мистецтво керувати цим впливом). В результаті виникло поняття “психонімічна техніка”, роль якої в професійній діяльності педагога необхідно з’ясувати студентам.

Третє питання присвячене особливостям педагогічного спілкування, яке є сутністю роботи вчителя. **Педагогічне спілкування** – це система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності вихованців, організація і корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості вихованця. Зверніть увагу, що педагогічно грамотне спілкування знімає у вихованців негативну емоційну напругу (невпевненість, страх); воно має викликати радість, бажання спільної діяльності.

Серед викладачів виділяють притаманні їм **рівні спілкування**: *примітивний, маніпулятивний, стандартизований, діловий, особистісний*. Детальна характеристика цих рівнів запропонована в підручнику С.Вітвицької.

Заслуговує на увагу і вивчення такого питання як **стилі педагогічного спілкування**. В педагогіці є декілька класифікацій стилів педагогічного спілкування. Традиційно розрізняють авторитарний, демократичний, ліберальний і формальний стилі. Російський психолог В.Кан-Калик виділив такі стилі: спілкування на основі високий професійних настанов педагога, спілкування на основі дружнього ставлення, спілкування-дистанція, спілкування-загравання. М.Тален в основу класифікації стилів поклав вибір педагогом певної ролі, причому з власних потреб, а не з потреб учнів. Це стилі: “Сократа”, “Керівника групової дискусії”, “Майстра”, “Генерала”, “Менеджера”, “Тренера”, “Гіда”.

При викладі даного питання необхідно наголосити, що під час спілкування роль невербальних параметрів (зовнішній вигляд, фігура, постава, типовий вираз обличчя, одяг, аксесуари, зачіска, міміка, пантоміміка, дистанція між співрозмовниками, тембр, висота, гучність голосу і т. ін.) значно більша, ніж вербальних. Доцільно особливу увагу звернути на такі параметри як міміка і пантоміміка, пояснити типові пантомімічні пози (“закрита”, “справжня увага”, “симуляція уваги”, “напруженість”, “непевненість, тривожність, хвилювання”, “ворожість” тощо).

Також охарактеризуйте основні **види спілкування**: *емпатичне, директивне, принизливо-поступливе, захисно агресивне*; визначте умови ефективного педагогічного спілкування.

Розглядаючи третє питання, слід підкреслити, що мовна культура є однією з важливих характеристик діяльності сучасного викладача, оскільки саме в процесі мовного спілкування відбувається взаємодія педагога й учнів. **Мова** – найважливіший засіб спілкування педагога зі студентами, головний інструмент його праці. За допомогою мови викладач безпосередньо впливає на свідомість і поведінку студентів.

Мова виявляє себе в конкретних актах мовлення, тобто у процесах висловлювання думок. В педагогіці розрізняють *монологічне* (розповідь, лекція, коментар) та *діалогічне* (бесіди, диспути) мовлення.

Зверніть увагу, що критеріями мовної культури викладача ВНЗ є правильна вимова, вільне, невимушене оперування словом, відмова від вульгаризмів, провінціалізмів, архаїзмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів, наголошування на головних думках, фонетична виразність, інтонаційна розмаїтість, чітка дикція, розмірений темп мовлення, правильне використання логічних наголосів та психологічних пауз, взаємовідповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою.

На завершення варто проаналізувати типові недоліки монологічного і діалогічного мовлення викладача.

Т теми доповідей та рефератів

1. Моральна культура педагога.
2. Проблеми педагогічної культури у творах В.Сухомлинського.
3. Мовленнєва культура викладача ВНЗ.
4. Педагогічний професіоналізм викладача ВНЗ.
5. Права та обов’язки викладача вищого навчального закладу.
6. Професійна усталеність викладача як запорука ефективної діяльності.
7. Види педагогічного спілкування.
8. Комунікативна культура викладача ВНЗ.
9. Невербальне спілкування педагога: його особливості та роль у професійній діяльності.
10. Педагогічний менеджмент.
11. Педагогічні конфлікти: їх причини та шляхи вирішення в умовах вищої школи.

12. Педагогічне навантаження викладача.
13. Основні види роботи викладача ВНЗ.

Бібліографічний список

1. **Барбіна Є.С.** Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти. / Є.С.Барбіна. – К., 1998.
2. **Бойц Р.** Поради викладачам початківцям: Практичний посібник. / Р.Бойц. – К., 2005.
3. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
4. **Денисенко З.М.** Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу / З.М.Денисенко. // Викладач і студент: проблеми ефективної співпраці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006.
5. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005.
6. **Лосєва Н.М.** Самовдосконалення викладача: Навчально-методичний посібник. / Н.М.Лосєва. – Донецьк, 2004.
7. **Лосєва Н.М.** Самореалізація викладача: теоретичний аспект: Монографія. / Н.М.Лосєва – Донецьк, 2004.
8. **Лосєва Н.М.** Самореалізація викладача-куратора: Навчально-методичний посібник. / Н.М.Лосєва – Донецьк, 2004.
9. **Новак Н.С.** Роль та місце педагогічного спілкування в навчальному процесі / Н.С.Новак // Викладач і студент: проблеми ефективної співпраці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006.
10. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005.
11. Педагогічна майстерність / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997.
12. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд.: І.А.Зязюн, Н.Г.Базилевич, Т.Г.Дмитренко та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 2006.
13. **Радевич-Вінницький Я.** Етикет і культура спілкування. / Я.Радевич-Вінницький. – Львів, 2001.
14. **Тищенко В.М.** Викладач вищої школи: феномен професії: Монографія. / В.М.Тищенко. – Львів: Сполом, 2006.
15. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006.

Додаток 1. Зразок оформлення плану-конспекту лекції.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ _____

кафедра факультету _____
кафедра філософії

ПРОЕКТ
ПЛАН-КОНСПЕКТУ

лекції з курсу _____
на тему _____

Склав
студент групи _____

Перевірив:

Дубляни 2016

I. Мета: Вказати конкретний результат, який планується досягти на лекційному занятті.

Навчальна мета передбачає формування у студентів:

- наукових (методологічних знань про ...;
- розуміння понять (теорій тощо) ;
- осмислення закономірностей (теорій, підходів тощо);
- умінь дискусії (діалогу) з проблем ... ;
- ціннісних уявлень про ... ;
- особистісного ставлення до ... ;
- особистісних поглядів стосовно ... ;
- критичного ставлення до проблем ...

Навчальна мета може включати декілька завдань як освітнього, так і виховного і розвивального напрямів.

II. Методи, прийоми, засоби:

Зазначити, які методи, прийоми, засоби навчання будуть застосовуватися під час лекції для досягнення визначено мети.

Методи, прийоми передачі та обміну словесною інформацією:

- розповідь;
- бесіда (репродуктивна, пошукова, проблемна, аутентична -
- обговорення особистісних поглядів, життєвих міркувань студентів
- тощо);
- мозкова атака (брейнстормінг);
- дискусія;
- діалог;
- кейс-метод (розповідь про подію, що сталась у житті людини);

Методи, прийоми переконання:

- апеляція до висловлювань відомих людей;
- проведення доказів;
- висловлювання аргументів «за» і «проти»;
- апеляція до позитивних і негативних емоцій студентів;
- діагностичне питання.

Методи, прийоми розвитку мислительних дій:

- аналіз;
- синтез;
- порівняння;
- розрізнення;
- аналогія;
- узагальнення;
- екстраполяція;
- міркування (просте, складне, вільне, доказове);
- дедукція;

- індукція.

III. Наочність: Таблиці, схеми, графіки, макети, приладдя тощо (вказати їх конкретні назви: табл. «Сорти картоплі», макет житлової будівлі).

Технічні засоби навчання: кодоскоп, діапроектор, комп'ютери тощо.

IV. Основні питання лекції: (не більше чотирьох на одну лекцію).

V. Рекомендована література (мінімально 5 позицій):

Основна (конкретно вказати: автор, назва, рік видання, сторінки)

Додаткова (— ” —).

Хід лекції:

1. Подати основні тези лекції (не більше 1 стор.)
2. Зазначити питання для обговорення, дискусії, діалогу, створення проблемних ситуацій, які будете використовувати в ході проведення лекції для активізації пізнавально-мислительної діяльності студентів, підтримки уваги тощо.

VI. Запитання для самоконтролю.

Додаток 2. Зразок оформлення плану-конспекту семінарського заняття.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ _____

кафедра факультету _____
кафедра філософії

ПЛАН-КОНСПЕКТ
семінарського заняття на тему:

Склав
студент групи _____

Перевірив:

Дубляни 2016

Предмет:

Курс

I.Тема:

II. Мета:

Студенти повинні знати:

Студенти повинні уміти:

III. Навчально-методичне забезпечення заняття:

Наочність: прилади, матеріали, схеми, ілюстрації тощо.

Роздатковий матеріал: атласи, карти, каталоги тощо.

Технічні засоби навчання:

Інше

IV. Методи і методичні прийоми:

V. Питання для обговорення і дискусії:

VI. Хід проведення семінарського заняття (коротко описати хід обговорення запропонованих питань, шляхи, методи залучення студентів до виконання завдань семінару)

VII. Рекомендована література (мінімум 5 позицій):

VI. Тестовий контроль (запропонувати 5-10 питань тестового характеру для перевірки знань студентів).

V II. Завдання на самостійну роботу (теми рефератів, творчих робіт, робота з документами, періоджсрелами, Інтернет-ресурсами та ін.)

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

Нормативний

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К., 1994.
2. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К., 2001.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Основний

1. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. / А.М.Алексюк. – К.: Либідь, 1998.
2. **Алексюк А.М.** Педагогіка вищої школи: Курс лекцій. Модульне навчання. / А.М.Алексюк. – К.: УСДО, 1993.
3. **Бєлова Л.О.** Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики. / Л.О.Бєлова. – Харків, 2004.
4. **Бойц Р.** Поради викладачам початківцям: Практичний посібник. / Р.Бойц. – К., 2005.
5. **Ващенко Г.** Виховний ідеал. / Г.Ващенко. – Полтава, 1994.
6. **Ващенко Г.** Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. / Г.Ващенко. – К., 1997.
7. Вища освіта України і Болонський процес. Навчальний посібник / За ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.
8. **Вітвицька С.С.** Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
9. **Гончаров С.М.** Науково-методичне забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу. / С.М.Гончаров. – Рівне, 2005.
10. **Гронлунд Н.Е.** Оцінювання студентської успішності: Практичний посібник. / Н.Е.Гронлунд. – К., 2005.
11. **Дем’янюк Т.Д.** Виховний процес у вищому закладі освіти: Науково-методичний посібник. / Т.Д.Дем’янюк. – К., 2003.
12. **Журавський В.С.** Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти. / В.С.Журавський, М.З. Згуровський. – К.: ІВЦ “Видавництво “Політехніка”, 2003.
13. **Карпенчук С.Г.** Теорія і методика виховання: Навч. посіб. / С.Г.Карпенчук. – К., 1997.
14. **Кузь В.** Основи національного виховання. / В.Кузь, Ю.Руденко, З.Сергійчук – Умань, 1993.
15. **Кузьмінський А.** Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / А.Кузьмінський. – К.: Знання, 2005.
16. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін / За ред. О.А.Дубасенюк. – Житомир, 2004.

17. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / За ред. З.Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005.
18. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / І.О.Бартенєва та ін. – Одеса: ПДПУ імені К.Д.Ушинського, 2002.
19. Педагогічна майстерність / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997.
20. Педагогічні технології в неперервній освіті: Монографія / С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: Віпол, 2001.
21. **Салов В.О.** Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.О.Салов. – Дніпропетровськ, 2003.
22. **Сікорський П.** Кредитно-модульна технологія навчання. / П.Сікорський. – К., 2004.
23. **Сірополко С.** Історія освіти в Україні. / С.Сірополко. – К.: Наукова думка, 2001.
24. **Слепкань З.І.** Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навчальний посібник. / З.І.Слепкань. – К.: Вища школа, 2005.
25. **Стефаненко П.В.** Дистанционное обучение в высшей школе. / П.В.Стефаненко. – Донецк, 2002.
26. **Тищенко В.М.** Викладач вищої школи: феномен професії: Монографія. / В.М.Тищенко. – Львів: Сполом, 2006.
27. **Федорук П.І.** Система дистанційного навчання та контролю знань на базі Internet-технологій (На прикладі методичних вузів). / П.І.Федорук. – Івано-Франківськ: Плай, 2003.
28. **Фіцула М.М.** Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006.
29. **Чернілевський Д.В.** Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посібник. / Д.В.Чернілевський, М.І.Томчук. – Вінниця, 2006.
30. **Шуневич Б.І.** Теоретичні основи дистанційного навчання: Навчальний посібник. / Б.І.Шуневич. – Львів, 2006.

Додатковий

1. **Архипова С.П.** Проблема реалізації дистанційного навчання у підготовці спеціалістів / С.П.Архипова, О.О.Архипов. // Викладач і студент: проблеми ефективної спів-праці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006.
2. **Бабич М.Д.** Основи культури мовлення. / М.Д.Бабич. – Львів, 1990.
3. **Барбіна Є.С.** Формування педагогічної майстерності в системі безперервної педагогічної освіти. / Є.С.Барбіна. – К., 1998.
4. **Богданова І.М.** Педагогічна інноватика: Навч. посіб. / І.М.Богданова. – Одеса: ТЕС, 2000.
5. **Бондар В.І.** Дидактика: ефективні технології навчання студентів. / В.І.Бондар. – К., 1996.
6. **Васянович Г.** Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. / Г.Васянович. – Львів, 2005.

7. **Вишневський О.** Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. / О.Вишневський. – Львів, 1996.
8. **Вітвицька С.С.** Практикум з педагогіки вищої школи : Навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. / С.С.Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
9. **Глушман О.В.** Тенденції розвитку університетської педагогічної освіти в Україні. / О.В.Глушман. – К., 1997.
10. **Дмитренко П.В.** Дистанційна освіта в Україні. / П.В.Дмитренко, Ю.А.Пасічник. – К.: НПУ, 1999.
11. **Дубасенюк О.А.** Методичні рекомендації керівнику академічної групи з виховної роботи педуніверситету. / О.А.Дубасенюк. – Житомир, 2000.
12. **Кипень В.** Викладачі вузів: соціологічний портрет. / В.Кипень, Г. Коржів. – Донецьк, 2001.
13. **Корсак К.В.** Світова вища освіта: порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія. / К.В.Корсак. – К., 1997.
14. **Кремень В.Г.** Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в європейське співтовариство / В.Г.Кремень. // Вища школа. – 2003. – № 6.
15. **Кулік В.** Молода Україна: сучасний організований рух та неформальна ініціатива: Дослідження. / В.Кулік, Т.Голобуцька., О.Голобуцький. – К., 2000.
16. **Курлянд З.Н.** Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності. / З.Н.Курлянд. – О., 1995.
17. **Кучеренко Д.Г.** Динаміка розвитку приватного сектору вищої освіти в Україні за останнє десятиліття / Д.Г.Кучеренко. // Вища освіта України у національному і глобальному контекстах: збірник наукових праць. – Яготин: МАУП, 2005.
18. **Кучерявий О.Г.** Модульно-розвивальне навчання у вищій школі: аспекти проектування: Монографія. / О.Г.Кучерявий. – Донецьк, 2006.
19. **Лосєва Н.М.** Самовдосконалення викладача: Навчально-методичний посібник. / Н.М.Лосєва. – Донецьк, 2004.
20. **Лосєва Н.М.** Самореалізація викладача: теоретичний аспект: Монографія. / Н.М.Лосєва – Донецьк, 2004.
21. **Лосєва Н.М.** Самореалізація викладача-куратора: Навчально-методичний посібник. / Н.М.Лосєва – Донецьк, 2004.
22. **Максименко А.П.** Університетська освіта Франції: становлення і розвиток у ХІХ – ХХ століттях: Монографія. / А.П.Максименко. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2007.
23. **Мороз О.Г.** Науково-дослідна робота студентів / О.Г.Мороз. // Навчальний процес у вищій педагогічній школі. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001.
24. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд.: І.А.Зязюн, Н.Г.Базилевич, Т.Г.Дмитренко та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – К.: Вища школа, 2006.
25. Перспективні освітні технології: Науково-методичний посібник / За ред. Т.С.Сизоненко. – К.: Гопак, 2000.

26. **Підласий І.** Педагогічні інновації / І.Підласий, А. Підласий. // Рідна школа. – 1998. – № 12.
27. Приватна вища школа України на шляху інновацій: Монографія / Авт. кол. В.П.Андрущенко та ін.; За ред. В.П.Андрущенко та Б.І.Корольова. – Харків, 2005.
28. **Пуховська Л.П.** Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: Монографія. / Л.П.Пуховська. – К., 1997.
29. **Радевич-Вінницький Я.** Етикет і культура спілкування. / Я. Радевич-Вінницький. – Львів, 2001.
30. **Селевко Г.К.** Современные образовательные технологии: Учеб. пособие. / Г.К.Селевко. – М., 1998.
31. **Сидоренко О.Л.** Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. / О.Л.Сидоренко. – Харків: Основа, 2000.
32. **Ступарик Б.М.** Національна школа: витоки, становлення: Навчально-методичний посібник. / Б.М.Ступарик. – К., 1998.
33. **Сухомлинський В.** Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.Сухомлинський. // Його ж. Вибрані твори: В 5 т. – Т. 1. – К.: Радянська школа, 1976.
34. **Фініков Т.** Сучасна вища освіта: світові тенденції України. / Т.Фініков. – К.: Таксон, 2002.